

מלחמה - חורבנה של בילגוראיי

WWII - destruction of Bilgoraj

ירד השטן בחסותו של ליל באמצע היום
לחגוג בהילולת דמים ולדרוס ברגלי האש שלו
כל מה שנקרה בדרכו

בילגוראיי בוערת

... "שבועיים לאחר פרוץ המלחמה כבר הייתה כמעט כל פולין כבושה ונשלטת על ידי הגרמנים, שחדרו מן המערב ובידי בעלי בריתם הרוסים, שפרצו מן המזרח. המדינה העצמאית של קודם הייתה לפותה בטבעת חנק כואבת, ואחוזת בצפורני מעניה. מעליה רבץ ענן שחור, ומתחתיו התלבתה שריפה, שהלכה וכילתה ערים ועיירות, וכל מקום שם היו חיים, וכל מקום שם היה אדם. השטן אחוז הדיבוק עשה ככל העולה על נפשו. השתוללותו לא ידעה סייג, וכשעקבות האש שלו התרחקו בדרכם למקום אחר, נותר מאחריהם רק אפר ואודים, קירות, שלשונות אש ליקקו בהם בלהט והותירו בהם סימנים, וחלונות מעשנים ומפויחים, שהביטו סביבם כמו מתוך מערות העין של גולגולות שלדים. בדרכו לא פסח הגורל המר גם על בילגוראיי. שמונה ימים לאחר פרוץ המלחמה, הוצתה העיר בידי סוכנים גרמניים והייתה למאכולת תופת.

הדבר קרה דווקא ביום שקט. מזג האוויר נרגע משום מה, השמש התחננה כמו באביב שבא טרם זמנו, ואף לא עננה קלה נראתה בשמים. האש פרצה במקומות שונים, אך מוקד השריפה הראשון כילה קודם כל את חצר בית הכנסת. מהמקום, ממנו היו עולות תחינות ותפילות יהודים לשמים, ממנו עלו להבות ועשן למרומים, ואז, בו זמנית, פרצו להבות גם בכל יתר אתרי הקודש היהודיים. בית הכנסת הגדול, בית-המדרש הגדול, כל השטיבלים, וה"חדר" החדש. כל מה שבנו יהודים למען האלוהים בער, והעשן היתמר ופילס דרכו אל כס-הכבוד...

בילגוראיי הייתה אפופה עד מהרה באלומות אש אדירות, שעברו מבית לבית וזיקים מפצצים נישאו לכל עבר. היה נראה כמו האש מתפשטת בשדה תבואה, העומד בבשלותו ומכלה את השיבולים היבשות על גרעיניהן. בתים ישנים המוערמים ונשענים האחד על חברו העבירו את האש כמו במרוץ לפידים, אלא שבמרוץ מטורף זה עשה הלפיד כלה גם בנושאו. קירות עץ, רעפי-עץ ישנים, חצר אחת אחר חברתה, לאורכם של הרחובות ולרוחבם, יקדו ובערו. התושבים המבוהלים היו מדמים, שהנה באה כליה לא רק על עיירתם, כי אם העולם כולו חרב. מגבוה השקיף מי שהשקיף וראה כיצד קרחת יער קטנה בלב ענק ירוק יוקדת באש קודחת. מאות התושבים סוככו על פניהם מפני החום ומבעד לרווחי אצבעותיהם היו מביטים בעיניים כלות, כיצד החל לעלות מן העיר עמוד עשן ואחריו עלה כליל-העיר השמימה וראו בבהלה כי נגעה אליהם הרעה. היו ביניהם שמן הרגע הראשון נשברה רוחם, אחרים, לעומתם, השתדלו שלא לאבד את הגיונם ברגעים קשים אלה וניסו לעודד ולנחם...

BURNING BILGORAJ

"... Two weeks after the war broke out, almost all of Poland was conquered and controlled by the Germans who invaded from the west, and by their allies the Russians who invaded from the east. The previously independent state was grasped by a painful and vicious ring and held by the nails of those who tortured her. A dark cloud was hanging above it and under it a fire that devoured cities and towns and every place where there was life and every place where there was man. A devil possessed with a 'dybbuk' did as it pleased. His wild behavior knew not limits, and when the traces of his flames went to another place, all that remained behind were ashes and firebrands, walls upon which traces of fire remained and sooty and smoky windows that looked around as if from inside the eyes of skeletons' skulls. On its way, the bitter fate did not skip Bilgoraj. Eight days after the beginning of the war, the town was set on fire by German agents and became a slaughtering inferno.

It happened on a quiet day. The weather calmed down, the sun ingratiated itself as if in a spring that has arrived before its time and not a single cloud was seen in the sky. Fire erupted in various places, but the starting bonfire completely destroyed the synagogue's yard. From the place where prayers and supplications of Jews ascended to heaven, flames and smoke mounted up and, at the same time, flames burst in all other Jewish holy sites. The Great Synagogue, the great Beit-Midrash, all the shtibels, and the new Cheder, all that Jews built for God was burning and smoke was ascending and made its way to the abode of His Glory...

Bilgoraj was soon immersed in powerful beams of fire that passed from one home to the next and shattering sparks were carried all over. It looked as though the fire was spreading through a field of crops that stood in its ripeness and devouring its dry produce. Old houses, leaning against each other, passed the fire like in a torch race, although this mad race destroyed its carrier too. Wooden walls, old wooden roofing tiles, one yard after the other, throughout and crosswise the streets, all blazed and burned. The terrified residents were imagining that not only their town vanishes, but the entire world is being destroyed. From above overlooked whoever overlooked and saw how a small clearing of a forest within a green giant blazes inside the inferno. Hundreds of residents concealed their faces with their hands to protect them from the heat and through the space between their fingers, they looked with their run out eyes how a pillar of smoke began rising from the town and ascended up above and terrified they realized that this evil has touched them. There were among them those whose spirit was broken from the beginning. Others, on the other hand, tried not to lose common sense in these hard moments and they tried to encourage and comfort... "

[Shmuel Bar-On] Translated by Dafna Brafman.

בילגוראיי מופצצת מן האוויר

"... כשעמדה השמש כבר במרומי הרקיע והחלה לנטות כלפי חלק אחר של התבל, נשמע ברמה רעש הולך וקרב. רעש טורדני מחריש אוזניים בחד-גוניותו. האנשים כמו ניעורו משינה, ובעיניים מתרוצצות ככספית שלחו מבטיהם אל השמים, עוקבים אחר מקורו של הרעש, שומעים את הקולות ורואים את המראות שסביבם. עם כל שנייה שחלפה הלך הרעש וגבר, הרטיט את הפנים סמורי הזקן ברעדים עזים של גלי אוויר. "אלוהים!" זעק אחד שביתו נשרף עליו, "האם עוד לא שלמה מידת הדין שבך? המעט נענשנו?..." השמים הוסיפו להרעיש... הרעש קדח ברקות... הפחד אחז את הכל עד כי דומה היה שהעור, המכסה על הגופות לא יעמוד במתח ויבקע...

למשך שניות ארוכות חשתי כמסוחררת. אירועים התחלפו במוחי במהירות, מוחי, שתאיו עמוסים היו עד מעל לגדותיהם בחזיונות ומחשבות, כמו התאבן, נתערפל. עיני נתקען בשמים מבלי שאוכל לנתקם. דמויות כבדות וכסופות כנפיים התקרבו במהירות לעבר העיירה. הופעתם של המטוסים הייתה מופתעת, עד כדי כך, שהאנשים קפאו על עומדם, ואיש לא העלה בדעתו לתור אחר מחסה. המטוסים נכנסו לתחום העיירה והקיפו את הלהבות. האם מטרתם הייתה להנציח בצילומים את אסונם של היהודים? ואז לאחר הקפה שנייה החלו לצלול בשאגות אימתניות, נטו על צידם ושיחררו את מטעניהם. פיצוצים עזים בעצמה של אלפי רעמים נשמעו מן הקרקע, האדמה רעדה תחתינו והדף האוויר התנחשל לכל הכיוונים. המהומה והבהלה פרצו באחת, אנשים השתטחו על האדמה, החלו לרוץ לשוחות ההגנה שנחפרו לפני המלחמה, אחרים הטילו עצמם אל תעלות הניקוז ובכל כוחם כיסו את ראשיהם בזרועותיהם. ההדף היה כה חזק, עד שכל שעמד בדרכו נסחף עמו. שרידי הלהבות אף הן נהדפו וגילו תחתם את הגחלים הרוחשות, החיזיון היה כמו בר-מינן, שדקה לפני שיכוסה בעפר, מבקשים קרוביו לראותו בפעם האחרונה.

לאחר ההפצצה, כמו לפני, נותר הכל דומם. האדמה חדלה כבר מרעידות הפחד שלה. כל מה שהוטל מעצמת ההפצצה למעלה, נחת מכבר בחזרה אל האדמה ונותר דומם, מפוזר בתוך גלים של אבק שוקע. בורות עמוקים נפערו באדמה וסביבם גופות קרות ודוממות כמו יום סגריר סתווי. ציפורים וגוזליהם נותרו בלא קן. ומלמעלה צחק לו אשמדאי בצחוק רווי דם... בצל עצים סתווים מוכי שלכת עמדו הניצולים שרופי הבית, בוהים במנת חלקם אותה קיבלו ברוחב יד מן הגורל, וספוגים במכות הזעם, שניחתו עליהם מן השמים... בילגוראיי, העיירה היהודית שבעת השנים, זו ששכנה בין יערות נצחיים של עצי מחט, סיימה את מאות שנות חייה בייסורים וכאבים של המלחמה...

[שמואל בר-און]

Bilgoraj is bombed from the air

...When the sun was already standing at the top of the firmament and beginning to lean toward another part of the world, a loud noise was approaching. It was a deafening and annoying noise in its monotony. People were as if just awakened from a sleep and with eyes scampering like mercury, they set their eyes to the sky, following after the source of the noise, hearing the voices and seeing the sights around them. With every passing second, the noise was becoming stronger and shaking the bearded faces with strong shakes of the air waves. "God!" shouted one whose home was devoured by fire. "Hasn't the extent of your judgment reached its fullness? Have we been punished too little?"... The skies continued shelling... the noise drilled inside the temples... fear grasped all until it seemed as though the skin that covered the bodies will not withstand the tension and crack.

For long seconds I felt like a whirligig. Events rotated in my mind rapidly. My brain, whose cells were overflowing with visions and thoughts, seemed to stagnate, blur. My eyes were so stuck up in the sky with no ability to move them away. Heavy images with silver wings rapidly approached the town. The appearance of the airplanes was surprising, so surprising that people stood all frozen and none thought of seeking a shelter. The planes entered city limits and surrounded the flames. Was it their objective to perpetuate the tragedy of the Jews through photographs? And then, following their second encirclement, they began diving as they are accompanied by terrible roars, leaned on one side and released their charge. Mighty explosions equal to thousands of thunders sounded from the ground. The earth shook under our feet and the shock waves moved in all directions. Commotion and panic erupted at once. People fell flat on their faces, beginning to run to trenches dug before the war. Others threw themselves into drainage channels and with all their might covered their heads with their arms. The shock wave was so strong that all those standing on its way were swept away with it. Traces of the flames were also pushed aside and revealed the whispering embers. The vision resembled a deceased person whose relatives wish to see for the last time a minute before he is covered with dust.

After the bombardment, as before, all remained inanimate. The earth ceased its fearful shaking. All that was thrown up by the force of the bombardment have already landed back on the ground and remained still, scattered among waves of sinking dust. Deep holes widely opened on the ground and around them cold and lifeless bodies as in a cold day of autumn. Birds and their fledglings remained without a nest. And from above, Asmodeus king of demons was laughing a laugh full of blood... Under the leafless trees stood survivors, whose homes were burnt, staring on their generous share of fate and saturated in blows of rage that had befallen on them from the sky... Bilgoraj, the Jewish town full of years, the one that dwelled among forests of the evergreen trees, has concluded its life of hundreds of years and torment and pain of the war...

Shmuel Bar-On

Translated to English By Daphna Brafman